

Agrotehničke aktivnosti u voćnjaku u septembru

Автор(и): ас. Кирил Кръстев, Институт по декоративни и лечебни растения – София

Дата: 09.09.2025 *Брой:* 9/2025

U septembru će agrometeorološke uslove određivati temperature iznad klimatskih normi i padavine oko i ispod mesečne norme.

Maksimalne temperature će dostići 33–35°C, dok će minimalne pasti na 6–8°C. U zapadnoj polovini zemlje, padavine će biti oko i iznad norme – između 35–65 l/m² za ravničarska i 55–85 l/m² za planinska područja. U istočnoj Bugarskoj, ukupne padavine će biti između 45–55 l/m², što će pomoći u ublažavanju mogućih sušnih perioda. U većini ratarskih površina, produktivna vlaga će biti odsutna u sloju zemljišta od 50 i 100 cm.

Tokom prve dekade, očekuju se padavine, uglavnom u zapadnim i centralnim regionima, na mestima praćene grmljavinom. U planinama, kiše će biti intenzivnije, posebno u centralnoj Bugarskoj, tokom očekivanog fronta 3–

5. septembra. Nakon toga, temperature će porasti. Maksimalne će biti između 27–34°C, minimalne – 14–18°C, s nižim temperaturama očekivanim na visokim zaravnima zapadne Bugarske – 11–13°C. Duž crnomorske obale, dnevne temperature će dostići 24–27°C, a noćne – do 17–20°C. Prva nedelja septembra donosiće postepenu promenu vremena – letnja vrućina će ustupiti mesto nestabilnijim atmosferskim uslovima, pod uticajem stratosferskih anomalija polarnog vrtloga. Temperature će se blago smanjiti, s očekivanom promenom cirkulacije vazduha oko 3–5. septembra, sa potencijalom za prodore hladnijeg vazduha zbog slabijeg polarnog vrtloga u stratosferi (anomalije od +3,5°C do +5,7°C iznad norme na nivou od 10 hPa). Tokom ovog perioda, takođe se očekuje prolazak hladnog atmosferskog fronta. Nakon ovog fronta, doći će do kratkotrajne stabilizacije sa dotokom toplijeg vazduha, koji će podići dnevne temperature na 28–33°C na nekoliko dana.

Prvi dani druge dekade biće pretežno sunčani, s pojedinačnim oblacima posle podne. Temperature će porasti na 24–28°C. Oko 9–12. septembra, topliji vazduh će prodreti sa juga i dnevne vrednosti će dostići 26–30°C. Pogoršanje vremena se očekuje oko 13–16. septembra. Temperature će se stabilizovati oko 15–24°C. Vreme će određivati atmosferska perturbacija, s povećanom verovatnoćom padavina i jesenjim uslovima.

Klimatski modeli predviđaju češće ciklone tokom treće dekade, pod uticajem slabijeg polarnog vrtloga. Na početku perioda, vreme će biti oblačno i kišovito zbog ciklone nad Balkanom, s očekivanim padom temperatura. Na nadmorskim visinama iznad 1500–2000 m, takođe je moguć i sneg. Pred kraj treće dekade, vazдушna masa će se stabilizovati, temperature će porasti i na nekim mestima maksimalne vrednosti će dostići 14–20°C, blizu norme za kraj septembra.

Listovni aparat drveća aktivno fotosintetiše, obezbeđujući asimilate za ishranu plodova, diferencijaciju plodnih pupoljaka i akumulaciju rezervnih hranljivih materija. Što se plodovi blagovremenije ubiru, to su stabla bolje snabdevena hranljivim materijama, lakše podnose niske zimske temperature i normalno rađaju sledeće godine.

U rasadnicima voćaka

Nastavlja se nega semenja – ona se zalivaju u slučaju suše i obrađuju. Vodi se računa da se podloge ne izdanke.

Pregledaju se veze korišćene posle kalemljenja i, ako postoji opasnost od prigušenja, one se olabave.

Kalemljenje pupoljkom na podlozi

Najkasnije do sredine meseca, završava se okulacija (kalemljenje pupoljkom) podloga u rasadničkim parcelama prve godine. Zemljište u rasadnicima, zbijeno od strane kalemljača, se obrađuje. Takođe se obrađuje zemljište u rasadničkim parcelama druge godine.

Nastavlja se čišćenje matičnih zasada od atipičnih biljaka. Sada je najpogodnije vreme za identifikaciju podloga.

U voćnjacima

Kako bi se obezbedilo dobro stvrdnjavanje drveta, nega u mladim voćnjacima je usmerena na blagovremeno prestanak rasta. U slučaju produžene suše, međutim, posebno kod jabučastih vrsta, preporučuje se umereno zalivanje.

Započinje berba jesenjih i zimskih sorti jabuka i krušaka. Ubrani proizvodi se transportuju i sortiraju. Trenutak berbe plodova mora se pravilno odrediti. Zrelost plodova za berbu može se odrediti sledećim kompleksom pokazatelja:

- Čvrstoća držanja ploda. U zrelosti za berbu, plodovi se lako odvajaju od rodne drške.
- Razbistravanje boje pokožice i mesa.
- Čvrstoća mesa ploda. Određenom stepenu zrelosti odgovara određena čvrstoća mesa ploda. Određuje se penetrometrom.
- Starost ploda. Za svaku voćnu vrstu i sortu, postoji genetski određen period od cvetanja do zrelosti za berbu. Za kasne sorte jabuka to je 130–146 dana, a za kasne sorte krušaka – oko 120 dana.
- Testom skroba. Metoda se zasniva na sposobnosti skroba da pod uticajem joda poplavi. Pri optimalnoj zrelosti za berbu, 1/3 do 1/2 površine preseka poplavi.

Krajem leta, plodovi povećavaju svoju težinu za 1–2% dnevno, tako da veoma rana berba dovodi do značajnih gubitaka. Pored toga, rano ubrani plodovi nemaju tipičan organoleptički kompleks sorte i ne stižu ga tokom posleberbnog dozrevanja. Kod kasno ubranih plodova, povećava se procenat oštećenja od fiziološkog raspadanja mesa ploda, a javljaju se i brašnasta konzistencija i staklastost.

Plodovi se unose u skladišne objekte i puni se komore. Prati se pravilno skladištenje plodova. Optimalna temperatura skladištenja za plodove je oko 0 °C, pri relativnoj vlažnosti vazduha od 85–90%. Vazduh u hladnoj komori treba da cirkuliše. Obnavljanje vazduha tokom prvog meseca skladištenja vrši se nedeljno, a kasnije jednom ili dva puta mesečno.

Vrši se berba kasnih sorti šljiva – Strinava, Gabrovska, Angelino

Plodovi oraha se beru masovno.

Oko sredine meseca započinje berba plodova badema

Najpogodniji trenutak je kada je mesnata ljuska potpuno otvorena, ali pre nego što se osušila i slepila za ljusku.

U zasadima jagoda

Zasadi jagoda, kako mladi tako i stari, se zalivaju po potrebi.

Sadni materijal za podizanje novih zasada se vadi i skladišti. U zavisnosti od vremena sadnje, izdanci jagoda se vade iz matičnih zasada od kraja avgusta do kraja novembra. Za jesenju sadnju, vade se ranije, a za hladno skladištenje i letnju sadnju – kasnije, ali na temperaturi vazduha ne nižoj od 0 °C. Od biljaka namenjenih za jesenju sadnju, nakon vađenja, uklanjaju se one oštećene od bolesti i štetočina. Preostale biljke se čiste od izdanaka i suvog lišća, vezuju u snopove od 25 ili 50, stavljaju u sanduke ili druge kontejnere i čuvaju do sadnje, obezbeđujući da koren ne presuši.

Biljke koje će se čuvati u hladnoj komori se vade i defoliraju. Korenov sistem se čisti od prilepljene zemlje protresanjem ili ispiranjem vodom. Biljke se temeljito ovlaže i stavljaju, po 500 komada, u polietilenske vreće (35–40 x 45–50 cm). U svaku vreću stavlja se etiketa sa nazivom sorte, klasom i brojem biljaka. Vreće se hermetički zatvaraju i čuvaju na temperaturi od -2 °C. Vlažnost vazduha u hladnjačama održava se iznad 90%.

Vrši se jesenja sadnja izdanaka u novim zasadima

Neposredno pre sadnje, koren biljaka se podreže do svežeg, održivog tkiva, bez preteranog skraćivanja. Da bi se smanjila transpiracija, uklanja se staro lišće.

Sadnja se vrši na dubini jednakoj ili nešto većoj od one pre vađenja, vodeći računa da se koren ne savija i da se krunica ne prekrije zemljom. Zemlja oko sadnog materijala se čvrsto zbija i zaliva. Za ranije rokove sadnje, primenjuje se drugo zalivanje, a za kasnije – nakon oko 7 dana. Nakon oko nedelju dana, proverava se prijem biljaka i popunj